

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví a financí

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Důsledky změn daně z příjmů fyzických osob k 1. lednu 2008 na podnikatele

Vedoucí bakalářské práce

Ing. Václav Boněk

Autor

Ing. Hana Pupíková

2010

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a financí
Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ing. Hana PUPÍKOVÁ**
Studijní program: **B6206 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**

Název tématu: **Důsledky změn daně z příjmů fyzických osob k 1. lednu 2008 na podnikatele**

Zasady pro vypracování:

Cíl práce: Analyzovat dopady změn daně z příjmů fyzických osob včetně změn v pojistném na sociální zabezpečení a veřejném zdravotním pojištění provedených k 1. lednu 2008 na fyzické osoby - podnikatele

Metodický postup:

1. Princip zdanění příjmů fyzických osob z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti
2. Princip pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění u fyzických osob majících příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti
3. Základní změny v dani z příjmů fyzických osob a v pojistném provedené k 1. lednu 2008, mající vliv na zdanění fyzických osob - podnikatelů
4. Porovnání daně, pojistného a čistého příjmu jednotlivých příjmových skupin podnikatelů v roce 2007 a 2008
5. Celkové zhodnocení změn provedených k 1. lednu 2008 v oblasti zdanění podnikatelů (včetně pojistného)

Rozsah grafických prací: 30 - 40 stran
Rozsah pracovní zprávy: tištěná
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná
Seznam odborné literatury:

Literatura:

Pelech P., Pelc V.: Daně z příjmů s komentářem, Anag 2007
Pelech P., Pelc V.: Daně z příjmů s komentářem, Anag 2008
Vlach P., Rylev Z.: Reforma daní z příjmů od roku 2008, Sagit 2008
Vybíhal V.: Zdanění příjmů fyzických osob 2008, Grada Publishing 2008
Trnková L., Zenišková M.: Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných, Anag 2008
důvodová zpráva k zákonu č. 261/2007 Sb.
www.mfcr.cz
www.mpsv.cz

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Václav Boněk
Katedra účetnictví a financí
Datum zadání bakalářské práce: 4. března 2008
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2008

prof. Ing. Magdalena Hrabanková, Ph.D.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13
370 06 České Budějovice

prof. Ing. František Štrouček, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 4. března 2008

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, v souladu s §47 b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 26.4.2010

Ing. Hana Pupíková

Děkuji vedoucímu práce Ing. Václavu Boňkovi.

OBSAH

1	Úvod.....	2
2	Teoretická část	
2.1	Daň z příjmů fyzických osob – podnikatelů.....	4
2.2	Pojistné na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění fyzických osob - podnikatelů.....	7
2.3	Změny daně z příjmů fyzických osob – podnikatelů.....	13
2.4	Změny v pojistném na sociální zabezpečení a všeobecné zdravotní pojištění.....	16
3	Cíl a metodika.....	19
4	Porovnání daně, pojistného a čistého příjmu jednotlivých příjmových skupin podnikatelů v roce 2007 a 2008	
4.1	Analýza změn sazby daně z příjmů a výše slev na dani z příjmů.....	21
4.2.	Analýza změn v oblasti sociálního zabezpečení a všeobecného zdravotního pojištění.....	30
4.3.	Analýza ostatních změn daně z příjmů.....	33
4.4	Přehled dopadu změn daně z příjmů.....	35
5	Závěr.....	39
6	Summary.....	41
7	Citovaná a použitá literatura.....	43

1. Úvod

Cílem práce je analyzovat dopady změn daně z příjmů fyzických osob včetně změn na pojistném na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění provedených k 1. 1. 2008 na fyzické osoby – podnikatele.

Daň z příjmů fyzických osob je upravena v České republice zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, dále pak zákonem č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů. Změny platné od 1. 1. 2008 vycházely ze zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Zákon o daních z příjmů upravuje novela ve 245 bodech, zákona o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů se týká 8 bodů.

Mezi hlavní změny patří změna sazby daně z příjmů fyzických osob – byla zavedena jednotná sazba daně z příjmů 15 %. Výrazně se zvyšovaly slevy na dani z příjmů fyzických osob. Dále byl zrušen minimální základ daně, zrušeno bylo také společné zdanění manželů, které mělo smysl pouze při progresivním zdanění příjmů fyzických osob. Byl zrušen výpočet daně z příjmů dosažených za více zdaňovacích období a zvýšila se částka obratu pro vedení účetnictví.

Povinné odvody na důchodové pojištění včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a veřejné zdravotní pojištění není dále možné zahrnovat do nákladů, a to ani při uplatnění výdajů procentem z příjmů. Pro osoby samostatně výdělečně činné se měnila výše maximálního vyměřovacího základu pro odvody. Maximální vyměřovací základ pro rok 2008 se navýšil o 548 880 Kč, celkem byla tedy horní hranice 1 034 880 Kč. Dále došlo ke změnám v uznatelnosti nákladů na nepeněžní plnění formou příspěvků např. na kulturu a zrušila se platná úprava osvobození příspěvku zaměstnavatele na soukromé životní pojištění zaměstnance a penzijní připojištění se státním příspěvkem.

Změny daně z příjmů platné od 1. 1. 2008 vychází ze zákona navrženého pravicovým kabinetem, který deklaroval, že změny v daňové oblasti povedou ke snížení

daňové zátěže fyzických osob – podnikatelů. V praktické části práce jsem se zaměřila na analýzu, zda v praxi změny zákona skutečně vedly ke snížení plateb daně z příjmů a odvodů na veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, tedy jestli byl splněn původní záměr vlády.

2. Teoretická část

2.1 Daň z příjmů fyzických osob – podnikatelů

Daň z příjmů je v České republice upravena zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v platném znění. Konkrétně daní z příjmů fyzických osob se zabývá první část zákona (§ 2 – § 16) a dále společná ustanovení pro daň z příjmů fyzických a právnických osob v části třetí (od § 22). Část čtvrtá se zabývá zvláštními ustanoveními pro vybírání daně z příjmu jak fyzických, tak právnických osob.

Daň z příjmů je přímou daní. Poplatník ji tedy hradí na úkor svého příjmu, přímo na něj dopadá. Poplatníkem daně z příjmů fyzických osob jsou všechny fyzické osoby, které lze rozdělit do dvou skupin, na daňové rezidenty a nerezidenty. Daňovým rezidentem je osoba, která má na území České republiky trvalé bydliště nebo se tam převážně zdržuje (pobývá zde alespoň 183 dní v kalendářním roce). Má povinnost odvádět daň z příjmů ze zdrojů v České republice i z příjmů, které jí plynou ze zdrojů v zahraničí.

Při stanovení základu daně z příjmů z podnikání je zpravidla možné odečíst od zdanitelných příjmů daňově uznatelné výdaje, tedy výdaje potřebné k dosažení, zajištění a udržení příjmů. Daň z příjmů slouží mimo jiné jako nástroj k ovlivňování chování fyzických osob – podnikatelů, ať už prostřednictvím slev na dani (například zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností) nebo možností snížit výši základu daně například prostřednictvím darů na veřejně prospěšné účely.

Zákon o daních z příjmů dělí příjmy fyzických osob do pěti základních skupin podle hlavních zdrojů z důvodu významných rozdílů při stanovení základu daně z příjmů i způsobu vybírání daně u jednotlivých druhů příjmů. Příjmy fyzických osob plynou buď ze závislé činnosti, nebo z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti. Další skupiny zahrnují příjmy z kapitálového majetku, příjmy z pronájmu a ostatní příjmy. Příjem může mít peněžní i nepeněžní formu, lze ho dosáhnout i směnou. To, co

není příjmem z daňového hlediska, je vyjmenováno v § 3 zákona 586/1992 Sb., v § 4 jsou pak vyjmenovány příjmy od daně osvobozené. Příjmy, které nejsou předmětem daně z příjmů, mohou být ale předmětem daně darovací nebo dědické. Zákon dělí příjmy, které nejsou předmětem daně z příjmů, do tří skupin – příjmy získané nabytím, příjmy plynoucí z úvěrů nebo půjček a příjmy plynoucí ze změny rozsahu společného jmění manželů.

Dílčím základem daně z příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti je rozdíl mezi daňově uznatelnými příjmy a daňově uznatelnými výdaji, které byly vynaložené k dosažení příjmů při respektování věcné a časové souvislosti v daném zdaňovacím období. Pro fyzické osoby je zdaňovacím obdobím kalendářní rok. Pokud poplatníkovi plyne více druhů příjmů, které jsou uvedeny v § 6 - 10 zákona č. 586/1992 Sb., je základem daně součet dílčích základů daně z jednotlivých druhů příjmů. V případě, že jsou výdaje vyšší než příjmy, je dílčí základ daně z podnikání záporný, a hovoříme o daňové ztrátě. Daňovou ztrátu nebo její část lze odečíst od daňového základu také v následujících zdaňovacích obdobích.

Zákon č. 586/1992 Sb. v § 7 vymezuje příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti. Příjmy z podnikání se rozumí příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, příjmy ze živnosti, příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů, dále pak podíly společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku. Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti jsou příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv, včetně práv příbuzných autorskému právu včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem, příjmy z výkonu nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů, příjmy znalce, tlumočníka, zprostředkovatele hromadných a kolektivních smluv podle autorského zákona, zprostředkovatele kolektivních sporů, rozhodce za činnost podle zvláštních právních předpisů, příjmy z činnosti insolvenčního správce, včetně příjmů z činnosti předběžného insolvenčního správce, zvláštního správce, zástupce správce a vyrovnávacího správce, které nejsou živností ani podnikáním podle zvláštního

právního předpisu. Tyto příjmy tvoří základ daně nebo dílčí základ daně fyzických osob – podnikatelů s výjimkou příjmů autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu nebo televize plynoucí ze zdrojů na území České republiky, které jsou zdaněny zvláštní sazbou daně, pokud jde o příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv, včetně práv příbuzných autorskému právu včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem a úhrn těchto příjmů od téhož plátce nepřesáhne 7 000 Kč za měsíc (v roce 2008, pro rok 2007 byla hranicí částka 3 000 Kč). Pro zjištění základu daně se vychází u poplatníků, kteří vedou účetnictví, z výsledku hospodaření, a to vždy bez vlivu Mezinárodních účetních standardů. U poplatníků, kteří účetnictví nevedou, je základ daně stanoven jako rozdíl příjmů a výdajů prokazatelně vynaložených k dosažení, zajištění a udržení příjmů.

Pokud poplatník neuplatní výdaje prokazatelně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmu, může uplatnit výdaje ve výši 80 % z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, 60 % z příjmů ze živností řemeslných, 50 % z příjmů z ostatních živností nebo 40 % z příjmů z jiného podnikání podle zvláštních předpisů nebo z příjmů z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv, včetně práv příbuzných autorskému právu včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem. Pokud poplatník uplatňuje výdaje příslušným procentem, jsou v této částce zahrnuty veškeré výdaje vynaložené v souvislosti s dosahováním příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti. Do roku 2008 mohl podnikatel odečíst navíc výdaje na pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na veřejné zdravotní pojištění v prokázané výši.

Daň z příjmu lze poplatníkovi na jeho žádost stanovit také paušální částkou. Podmínkou je, aby poplatníkem byla fyzická osoba, které plynou příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, příjmy ze živnosti nebo příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů. Další podmínkou je, aby podnikatelská činnost byla provozována bez zaměstnanců a společníků (s výjimkou spolupráce druhého

z manželů) a aby roční výše příjmů nepřesáhla 5 000 000 Kč po dobu tří bezprostředně předcházejících zdaňovacích období. Žádost o stanovení daně paušální částkou podává poplatník nebo jeho spolupracující manžel, v žádosti jsou uvedeny předpokládané příjmy a předpokládané výdaje k těmto příjmům.

Základ daně se snižuje dále o nezdanitelnou část základu daně a o odečitatelné položky, které vyjmenovává zákon o daních z příjmů v § 15 a § 34. Z takto upraveného základu daně se vypočte daň, od které poplatník odečítá slevy na dani, na které má nárok. Podrobněji je výpočtu daně z příjmů věnována kapitola 4.

2.2 Pojistné na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění fyzických osob - podnikatelů

Pojistné na sociální zabezpečení, které zahrnuje důchodové pojištění, nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, upravuje v České republice zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti a zákon č. 582/1992 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Důchodové a nemocenské pojištění je založeno na pojistném principu, tedy na pravidelném placení pojistného. Výše pojistného se stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu, který byl zjištěný za rozhodné období – to je pro osoby samostatně výdělečně činné kalendářní rok, za který se pojistné a příspěvek platí. Samostatně výdělečně činnou osobou se pro účely pojistného rozumí podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, osoba, která dosáhla věku 15 let, ukončila povinnou školní docházku a vykonává samostatnou výdělečnou činnost nebo se na jejím výkonu podílí.

Pro účely pojištění se za osoby samostatně výdělečně činné (dále jen OSVČ) považují osoby podnikající v zemědělství, osoby provozující živnost, osoby provozující podnikání podle zvláštních předpisů, osoby vykonávající uměleckou nebo jinou tvůrčí

činnost na základě autorskoprávních vztahů, osoby vykonávající nezávislé povolání, které není živností ani podnikáním, společníci veřejných obchodních společností a komplementáři komanditních společností, osoby vykonávající činnost mandátáře na základě mandátní smlouvy uzavřené po 1. 1. 2004 a osoby spolupracující. Osoby, které vykonávají činnost podle autorského zákona a osoby, které k podnikání nepotřebují žádné povolení ani být evidovány se považují za OSVČ pouze v případě, že prohlásí, že činnost vykonávají soustavně. Ke změně této výjimky došlo až po 1. 1. 2009, kdy vstoupil v platnost nový zákon o nemocenském pojištění, a soustavnost přestala být podmínkou¹.

Účast na důchodovém pojištění a platba příspěvku na státní politiku zaměstnanosti je při splnění zákonných podmínek pro podnikatele povinná, účast na nemocenském pojištění dobrovolná. Z nemocenského pojištění je OSVČ poskytováno nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství. Z výše zaplaceného pojistného na důchodové pojištění se odvíjí nejen výše starobního či invalidního důchodu, ale také výše pozůstalostních důchodů (vdovského nebo sirotčího).

OSVČ odvedla v letech 2007 i 2008 pojistné na důchodové pojištění včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve výši 29,6 % z vyměřovacího základu, zálohu platila ve výši 29,6 % z měsíčního vyměřovacího základu. Měsíční vyměřovací základ si OSVČ určila, od roku 2006 však nesměl být nižší než 50 % příjmů ze samostatné výdělečné činnosti snížených o výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů a vyšší než je maximální výše základu (pro rok 2007 to bylo 486 000 Kč, v roce 2008 byl stanoven jako 48násobek průměrné měsíční mzdy). To platilo i v případě, že příjmy podnikatele byly osvobozeny od daně z příjmů, kromě výjimek uvedených v zákoně č. 589/1992 Sb. Pokud byla podnikateli daň stanovována paušální částkou, byl daňovým základem a tedy i základem pro vyměření pojistného rozdíl mezi předpokládanými příjmy a předpokládanými výdaji, ze kterého se vychází i při výpočtu daně z příjmů.

Od roku 2004 se OSVČ dělí na osoby vykonávající hlavní a vedlejší samostatnou výdělečnou činnost. Pro každou skupinu platí rozdílné podmínky a hlavně

rozdílná výše minimálního vyměřovacího základu. OSVČ je považována za vedlejší, pokud splňuje jednu z následujících podmínek a oznámí a doloží Okresní správě sociálního zabezpečení důvod pro zařazení mezi OSVČ vedlejší². Důvodem je zaměstnání OSVČ, ve kterém se účastní nemocenského pojištění a započitatelný příjem činí alespoň 12násobek minimální mzdy. Dalším důvodem pro výkon vedlejší samostatné činnosti je přiznání starobního důchodu, nárok na invalidní důchod, nárok na rodičovský příspěvek, nárok na příspěvek na péči o osobu blízkou, vazba nebo výkon trestu odnětí svobody nebo je OSVČ nezaopatřené dítě (pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání, je jím do 26 let)¹.

Pokud podnikatel vykonával pouze hlavní samostatně výdělečnou činnost, vyměřovací základ pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti musel činit nejméně součin nejnižšího měsíčního vyměřovacího základu a počtu kalendářních měsíců, po které byla samostatná výdělečná činnost provozována. Do počtu kalendářních měsíců se započítávají i ty, kdy byla činnost vykonávána pouze část měsíce. Pokud měla OSVČ celý kalendářní měsíc nárok na výplatu nemocenského nebo peněžité pomoci v mateřství z nemocenského, měsíc se nepočítá pro výpočet vyměřovacího základu.

V rámci sociálního zabezpečení má OSVČ hlavní povinnost platit zálohy na pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a případný doplatek. Povinnost platit zálohy na pojistné zakládá u OSVČ vedlejší příjem (snížený o výdaje), který přesáhl stanovenou hranici. V roce 2007 byla touto hranicí částka 48 334 Kč, pokud OSVČ podnikala celý rok, v roce 2008 se hraniční částka navýšila na 51 744 Kč¹. Dále má povinnost každoročně podávat Přehled o příjmech a výdajích, který musí podat nejpozději do jednoho měsíce od lhůty pro podání daňového přiznání (obvykle tedy do 30. 4., pokud daňové přiznání zpracovává daňový poradce, podává OSVČ Přehled do 30. 7.).

Nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění a pro OSVČ je dobrovolné. Vzniká na základě přihlášky dnem, kdy se k němu OSVČ přihlásila, nejdříve však dnem, ve kterém se přihlásila (nejde se přihlásit zpětně

s výjimkou případu, kdy se přihlásila do 8 dnů od zahájení nebo znovuzahájení činnosti – pak vzniká pojištění zpětně od zahájení činnosti)¹. OSVČ může být účastna nemocenského pojištění jen ve měsících, v nichž je povinna platit zálohy na důchodové pojištění a v těch měsících, kdy neměla povinnost platit zálohy na důchodové pojištění z důvodu nemoci nebo nároku na peněžitou pomoc v mateřství z nemocenského pojištění OSVČ. Pojistné na nemocenské pojištění se stanoví z měsíčního vyměřovacího základu, v letech 2007 a 2008 byla výše sazby 4,4 %. Nárok na dávky vzniká, jestliže byla OSVČ uznána práce neschopnou k výkonu samostatné výdělečné činnosti nebo 6 až 8 týdnů před termínem porodu určeného lékařem, byla – li v den vzniku pracovní neschopnosti nebo přiznání peněžitě pomoci v mateřství účastna nemocenského pojištění OSVČ nebo jí trvá ochranná lhůta a nevykonává - li osobně po dobu pracovní neschopnosti nebo pobírání peněžitě pomoci v mateřství samostatnou výdělečnou činnost. Další podmínkou je, aby bylo zapláceno pojistné za dobu účasti před vznikem nároku na dávky. V případě nemocenského musí být OSVČ účastna pojištění alespoň 3 měsíce bezprostředně předcházející před měsícem, v němž vznikla pracovní neschopnost, pro peněžitou pomoc v mateřství musí účast trvat alespoň 180 dnů před porodem a v posledních 2 letech před porodem alespoň 270 dnů. Nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství se vypočítávají z denního vyměřovacího základu, který se stanoví z měsíčních vyměřovacích základů zjištěných v předchozím roce nebo v roce, ve kterém vznikl nárok na dávku, nebyl – li v předchozím roce zjištěn žádný základ.

Veřejné zdravotní pojištění upravuje v České republice zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění v platném znění. Veřejné zdravotní pojištění je povinné pojištění, na jehož základě je hrazena zdravotní péče. V případě tohoto pojištění platí zásada, že v každém okamžiku musí být za každého pojištěnce někdo plátcem pojistného. Plátcem pojistného jsou buď zaměstnavatelé, stát nebo pojištěnci (OSVČ nebo osoby bez zdanitelných příjmů). Každá činnost se pro účely veřejného zdravotního pojištění posuzuje samostatně, jedna osoba tak může být vícenásobným plátcem.

Pro účely veřejného zdravotního pojištění se za OSVČ považují osoby

podnikající v zemědělství, osoby provozující živnost, osoby provozující podnikání podle zvláštních předpisů, osoby vykonávající uměleckou nebo jinou tvůrčí činnost na základě autorskoprávních vztahů, osoby vykonávající nezávislé povolání, které není živností ani podnikáním, společníci veřejných obchodních společností a komplementáři komanditních společností, osoby vykonávající činnost mandátáře na základě mandátní smlouvy uzavřené po 1. 1. 2004 a osoby spolupracující¹.

OSVČ je povinná zejména odvádět na účet zdravotní pojišťovny zálohy na pojistné a předkládat Přehled o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné do jednoho měsíce ode dne, ve kterém mělo být podáno daňové přiznání za předchozí zdaňovací období. Dále je povinná si pojistné sama vypočítat. OSVČ má také povinnost ohlásit své zdravotní pojišťovně do 8 dnů zahájení a ukončení výdělečné činnosti.

Vyměřovací základ u OSVČ je od roku 2006 50 % příjmů z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jejich dosažení, zajištění a udržení. Pokud vyměřovací základ přesáhne maximální vyměřovací základ, který je pro rok 2008 stanoven ve výši 48násobku průměrné mzdy v národním hospodářství, OSVČ platí pojistné jen z maximálního vyměřovacího základu. Za průměrnou mzdu je považována částka, která se vypočte jako součin všeobecného vyměřovacího základu stanoveného nařízením vlády pro účely důchodového pojištění za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, pro který se průměrná mzda zjišťuje, a přepočítávacího koeficientu stanoveného nařízením vlády pro účely důchodového pojištění pro úpravu tohoto vyměřovacího základu. Pro rok 2008 tyto částky stanoví nařízení vlády č. 257/2007 Sb. Maximální vyměřovací částka činila 1 034 880 Kč. Tento maximální základ se nekrátí v závislosti na počtu měsíců, po které byla samostatná výdělečná činnost vykonávána¹.

Pokud byl vyměřovací základ nižší než minimální, pak OSVČ musela odvést pojistné z minimálního vyměřovacího základu, což je 12násobek 50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství za kalendářní rok o dva roky předcházející roku, pro který je vyměřovací základ stanovován. Minimální vyměřovací základ nemusel být

u OSVČ dodržen v kalendářních měsících, kdy nevykonávala činnost ani jeden den nebo byla po celý měsíc uznána práce neschopnou, byla osobou, za kterou platí pojištění stát, osobou s těžkým tělesným, smyslovým nebo mentálním postižením nebo dosáhla věku potřebného pro nárok na starobní důchod, ale nesplňuje nároky pro jeho přiznání nebo řádně a celodenně pečovala o dítě.

Výše pojistného na veřejné zdravotní pojištění byla v roce 2007 i 2008 stanovována sazbou 13,5 % z vyměřovacího základu. Maximální pojistné v roce 2008 tedy činilo 139 709 Kč a maximální měsíční záloha 11 643 Kč. Pojistné, které si plátce sám spočítá, je povinen zaplatit bezhotovostně nebo hotovostně v české měně. Pojistné na zdravotní pojištění platí podnikatelé ve formě měsíčních záloh a doplatku. Měsíční zálohy jsou splatné nejdříve první den kalendářního měsíce, za který se platí. Nejpozději byla záloha splatná osmý den následujícího kalendářního měsíce. Nelze tedy zálohy zaplatit v jednom měsíci dopředu na několik období. Doplatek rozdílu mezi zaplacenými zálohami a skutečnou výší pojistného za příslušný rok byl splatný do 8 dnů ode dne, kdy bylo nebo mělo být podáno přiznání k dani z příjmů za příslušný rok. Pokud výše zaplacených záloh přesáhla vypočtené pojistné, jedná se o přeplatek pojistného, který se plátcí vrací, pokud plátce nemá jiný splatný závazek vůči zdravotní pojišťovně. V opačném případě se přeplatek použije na úhradu závazku. Pokud se přeplatek vrací, je pojišťovna povinna ho vrátit do jednoho měsíce ode dne, kdy přeplatek zjistila. V případě, že plátce požádá o vrácení přeplatku a pojišťovna ho vrátí po lhůtě stanovené pro rozhodnutí, je povinna zaplatit ještě penále¹.

Podnikatel si zálohy nemůže sám zvýšit ani snížit. Výjimkou je první rok podnikání, kdy si může podnikatel stanovit zálohu vyšší než je záloha vypočtená z minimálního vyměřovacího základu, v roce 2008 vyšší částku než 1 456 Kč měsíčně. V dalších letech podnikání už musí platit zálohy ve výši vypočtené z dosaženého vyměřovacího základu v předchozím roce, na základě odevzdaného Přehledu o příjmech a výdajích. O snížení záloh může podnikatel požádat, pokud příjmy snižené o výdaje připadající v průměru na jeden kalendářní měsíc v období od 1. ledna kalendářního roku do konce kalendářního měsíce, který předchází měsíci, ve kterém byla žádost podána, je

alespoň o třetinu nižší, než byl poměrný měsíční příjem v roce, podle kterého si stanovil výši zálohy. Průměr příjmů snížených o výdaje musí být počítán nejméně za 3 kalendářní měsíce po sobě jdoucí. Zdravotní pojišťovna může na základě této žádosti snížit zálohy, nejdéle však na dobu 3 následujících kalendářních měsíců¹.

Povinné platby na veřejné zdravotní pojištění, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti mají charakter daně a zahrnují se do složené daňové kvóty.

2.3 Změny daně z příjmů fyzických osob

Nejvýznamnější změny týkající se daně z příjmů nabyly převážně účinnosti 1. 1. 2008. Vycházejí ze zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Tato novela je nejrozsáhlejší daňovou novelou od roku 1993, tedy od existence nové daňové soustavy³.

Zásadní změnou, kterou pocítily všechny fyzické osoby, bez ohledu na to, jestli zdrojem jejich příjmů je závislá nebo samostatná výdělečná činnost, bylo zrušení progresivního zdanění. Od 1. 1. 2008 byla pro fyzické osoby zavedena rovná sazba daně z příjmů ve výši 15 % pro všechny příjmové skupiny. V § 16 zákona o daních z příjmů se tedy změnil odstavec 1, který rozděloval poplatníky podle výše základu daně do čtyř skupin a pro každou skupinu stanovoval jinou sazbu daně. Odstavec 2, ve kterém byla stanovena sazba daně 15 % pro vybrané příjmy ze zahraničí, byl vypuštěn. Zároveň ovšem došlo k významné změně ve stanovení základu daně. Aby nedošlo ke znevýhodnění lidí s příjmem v nejnižším daňovém pásmu, kde byla stávající sazba 12 %, zvýšily se slevy na dani na poplatníka, na manžela s příjmem nepřesahujícím 38 040 Kč za zdaňovací období i ostatní slevy na dani uvedené v § 35ba. Daňové zvýhodnění na vyživované dítě bylo také navýšeno.

Do odstavce 4 § 3 zákona č. 586/1992 Sb., který určuje to, co není předmětem daně, byly nově přidány příjmy získané darováním nebo převodem nemovitostí nebo ostatního majetku mezi blízkými osobami v souvislosti s předčasným ukončením

zemědělské činnosti zemědělského podnikatele, dále příjmy plynoucí z vypořádání mezi podílovými spoluvlastníky rozdělením majetku podle velikosti jejich podílů a příjmy z vypořádání společného jmění manželů. Nově je zde také uvedena částka uhrazená zdravotní pojišťovnou, o kterou byl překročen limit regulačních poplatků a doplatků na léčiva nebo potraviny podle zvláštních právních předpisů upravujících tyto limity. Tyto příjmy tedy od 1. 1. 2008 nejsou předmětem daně z příjmů.

Dále bylo z § 5, ve kterém jsou obsažena základní pravidla pro vymezení základu daně, vypuštěno právo zahrnout některé vybrané příjmy ze zahraničí do samostatného základu daně v rámci daňového přiznání. Tato změna vyplývá ze stanovení jednotné sazby daně 15 %, takže samostatné uvádění by bylo nadbytečné³.

Podobně jako je zaměstnancům do základu daně zahrnováno povinné pojistné, v § 7 zákona o daních z příjmů byly vypuštěny odstavce 6 a 7, které do konce roku 2007 umožňovaly snížit základ daně z činností taxativně vyjmenovaných jako podnikání nebo jiná samostatně výdělečná činnost o pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na veřejné zdravotní pojištění. Ve stejném duchu se měnil odstavec 10 (respektive 8 v novelizované verzi), který se týká stanovení daně procentem výdajů. Opět se vypustila část o tom, že procento nezahrnuje výdaje na povinné pojistné a ty je tedy možné odečíst zvlášť.

Novela zákonem č. 261/2007 Sb. dále vypouští § 7c, který stanovoval minimální základ daně pro poplatníky s příjmy ze zemědělství nebo ze živností nebo z jiného podnikání podle zvláštních předpisů.

V souvislosti se zrušením progresivního zdanění byl zrušen § 13a, který se týkal výpočtu daně ze společného základu daně manželů vyživujících společně alespoň jedno dítě žijící s nimi v domácnosti a při progresivním zdanění snižoval odvody daní rodinám. Také § 14, který se týkal výpočtu daně z příjmů dosažených za více zdaňovacích období, byl novelou zrušen. Tento paragraf zohledňoval příjmy dosažené jednou za více minulých let. Nejednalo se o rozvržení příjmu na minulá léta a změnu již podaných daňových přiznání, ale o zmírnění důsledků daňové progres⁴.

V oblasti výdajů (nákladů) vynaložených na dosažení, zajištění a udržení

zdanitelných příjmů, které jsou v zákoně o daních z příjmů uvedeny v § 24, dochází novelou č. 261/2007 Sb. také k úpravám. Nově bylo umožněno uplatnit do daňově uznatelných nákladů škodu, která vznikla poplatníkovi z důvodu likvidace neprodejných zásob. Podmínkou je prokazatelné provedení likvidace, o kterém musí být vyhotoven protokol, kde jsou uvedeny důvody, čas a místo likvidace, i kdo likvidaci provedl. Toto opatření má zabránit zneužívání ustanovení.

V § 24, odstavci 2, písmeno zj), byl novelou zrušen stávající daňový režim příspěvku zaměstnavatele zaměstnanci na penzijní připojištění se státním příspěvkem, kde byl limit uznatelnosti 3 % úhrnu vyměřovacích základů zaměstnance pro pojistné na sociální zabezpečení. V novelizovaném znění zákona jsou výdaje zaměstnavatele spojené s penzijním připojištěním se státním příspěvkem uznatelné bez omezení, jsou-li sjednány v pracovní nebo kolektivní smlouvě. Podobná změna nastala i v případě pojistného hrazeného pojišťovně za zaměstnance na soukromé životní pojištění. I zde byl zrušen limit, pokud je pojistné ujednáno v pracovní nebo kolektivní smlouvě a je tedy pracovněprávním nárokem.

Novelou č. 261/2007 Sb. je také doplněno, že u poplatníků, kteří nevedou účetnictví, jsou daňovým výdajem i výdaje na technické zhodnocení nehmotného majetku.

Dále byla zrušena odpisová skupina 1a, která umožňovala odpisování silničních motorových vozidel kromě motocyklů během 4 let. Od roku 2008 byla dvoustopá motorová osobní vozidla přeřazena do odpisové skupiny 2 s dobou odpisování 5 let. V souvislosti s prodloužením doby odpisování u osobních automobilů byl zrušen limit pro vstupní cenu automobilu, ze které bylo možné uplatňovat daňové odpisy. Výše limitu do konce roku 2007 byla 1 500 000 Kč. Tato úprava se týká až osobních automobilů pořízených po nabytí účinnosti zákona.

Nově je zákon o daních z příjmů doplněn o § 24a a §24b, kde jsou uvedena ustanovení pro posouzení způsobu rozdělení výdajů (nákladů), které nelze přiřadit pouze ke zdanitelným příjmům a pro posouzení poměru výdajů (nákladů) spojených s provozem nemovitosti používané zčásti k podnikatelské nebo jiné samostatné

výdělečné činnosti anebo k pronájmu a zčásti k soukromým účelům, které lze uplatnit jako výdaj (náklad) na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Těmito paragrafy zákon rozšiřuje editační povinnost pro klíčování výdajů (nákladů) u fyzických osob, které využívají nemovitost pro soukromé účely i podnikání, pro klíčování výdajů (nákladů) u fyzických i právnických osob s cílem jejich správného přiřazení ke zdanitelným příjmům a příjmům, které dani nepodléhají a pro zásahy do majetku a posouzení výdajů (nákladů) pro výzkum a vývoj. O posouzení musí poplatník požádat příslušného správce daně. V žádosti je nutné uvést údaje včetně návrhu výroku rozhodnutí o závazném posouzení³.

Výdaje, které nelze daňově uznat (§ 25 zákona o daních z příjmů), jsou novelou rozšířeny zejména o pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění, dále například o nepeněžní plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnanci ve formě příspěvku na kulturní pořady, sportovní akce, možnosti používat rekreační, zdravotnická a vzdělávací zařízení, předškolní zařízení, knihovny, tělovýchovná a sportovní zařízení, s výjimkou výdajů vynaložených na bezpečnost a ochranu zdraví při práci a závodní preventivní péči v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy. V § 25 nejsou vyjmenovány všechny daňově neuznatelné výdaje, jde o výčet příkladný³.

2.4 Změny v pojistném na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění

Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů se týká i nemocenského, důchodového a zdravotního pojištění. Účinnost nového zákona o nemocenském pojištění (č. 187/2006 Sb.) byla opět odložena k 1. 1. 2009. Od roku 2008 se tedy neměnily sazby nemocenského pojistného, zaměstnavatelé nepropláceli náhrady mzdy. Od ledna 2008 se nemocenské začalo poskytovat až od čtvrtého dne pracovní neschopnosti. Tato úprava byla v platnosti pouze do konce června 2008, kdy byla Ústavním soudem zrušena.

V červenci a srpnu 2008 bylo vypláceno od 1. do 30. dne neschopnosti 60 % denního vyměřovacího základu, od září potom první 3 dny neschopnosti 25 % základu. Od 1. 1. 2009 se nemocenské vyplácelo opět až od 4. dne pracovní neschopnosti⁵. Upravena byla výše denního vyměřovacího základu, takže maximální výše nemocenského klesla za prvních 30 dnů o 2 627 Kč (z 12 995 Kč v roce 2007 na 10 368 Kč v roce 2008).

V oblasti důchodového pojištění byl od ledna 2008 zvýšen maximální vyměřovací základ, který je nově společný pro zaměstnance i OSVČ. Pro rok 2008 činil 1 034 880 Kč za rok. Bylo zavedeno tzv. stropování pojistného, tedy OSVČ, která se v roce 2008 účastnila důchodového pojištění také jako zaměstnanec a v zaměstnání dosáhla maximálního vyměřovacího základu, nebyla povinna platit zálohy od kalendářního měsíce roku 2008, v němž to oznámila a doložila příslušné Okresní správě sociálního zabezpečení².

Výše měsíčního vyměřovacího základu se po podání Přehledu o příjmech a výdajích za rok 2007 stanoví jako 50 % rozdílu mezi příjmy a výdaji, který v průměru připadá na jeden kalendářní měsíc, v němž byla samostatná výdělečná činnost vykonávána v roce 2007. Výše zálohy na důchodové pojištění pak činila 29,6 %, pojistné na nemocenské pojištění 4,4 % ze stanoveného vyměřovacího základu. Pro OSVČ vykonávající hlavní činnost byl minimální měsíční vyměřovací základ 5 390 Kč. Záloha na pojistné na důchodové pojištění činila 1 596 Kč (v roce 2007 1 491 Kč), popř. pojistné na nemocenské pojištění 238 Kč (v roce 2007 to bylo 222 Kč). Pokud OSVČ vykonávala vedlejší činnost, pak byl minimální vyměřovací základ 2 156 Kč, záloha na důchodové pojištění 639 Kč a případné nemocenské pojištění 95 Kč.

Nově byla důvodem pro vykonávání vedlejší výdělečné činnosti uznávána také péče o dítě do 10 let věku závislé na péči jiné osoby ve stupni závislosti I-IV.

V oblasti zdravotního pojištění se měnila výše minimální zálohy na 1 456 Kč, což je 13,5 % z 10 780 Kč (50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství v roce 2006) – v roce 2007 byla minimální měsíční záloha na zdravotní pojištění

1 360 Kč. Maximální vyměřovací základ je stejně jako v případě důchodového pojištění 1 034 880 Kč, tedy 48násobek průměrné měsíční mzdy.

Došlo také ke sjednocení termínu podání Přehledu o příjmech a výdajích pro zdravotní pojišťovny a správy sociálního zabezpečení. Přehled se tedy podává do měsíce ode dne, v němž mělo být podáno daňové přiznání. Pokud OSVČ nemusí podat daňové přiznání, podává Přehled do 8. 4. následujícího roku¹.

3. Cíl a metodika

Cílem bakalářské práce je zjištění dopadu změn daní z příjmů, které vyplývají ze zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

Při zjišťování důsledků změn daně z příjmů na fyzické osoby – podnikatele jsem použila srovnání absolutní výše daně a pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění pro každou příjmovou skupinu podnikatelů (podle § 16 zákona o daních z příjmů z roku 2007), které byli podnikatelé povinni odvést v roce 2007 a 2008. Dále jsem uvažovala relativní změnu pro podnikatele s různou výší základů daně (placenou daň z příjmů vztaženou k základu daně).

Pro výpočet daně z příjmů v roce 2007 jsem použila vzorce

$$D_1 = 0,12 * zZD$$

$$D_2 = D_{1\max} + 0,19 * (zZD - 121\,200)$$

$$D_3 = D_{2\max} + 0,25 * (zZD - 218\,400)$$

$$D_4 = D_{3\max} + 0,32 * (zZD - 331\,200)$$

kde D_{1-4} = daň z příjmu v jednotlivých příjmových skupinách, $D_{1-3\max}$ = maximální hodnota daně z předchozí příjmové skupiny, zZD = základ daně ke zdanění

Pro výpočet výše daně v roce 2008 jsem postupovala podle vzorce

$$D = 0,15 * zZD$$

kde D = daň z příjmů, zZD = základ daně ke zdanění

Výši daně, kterou poplatník skutečně platil, jsem počítala podle vzorce

$$D_p = D - S - DZ$$

kde D_p = daň k placení, D = vypočtená daň podle výše uvedených vzorců, S = sleva na dani podle § 35, § 35a, §35b, § 35ba zákona č. 586/1992 Sb., DZ = daňové

zvýhodnění podle § 35c zákona č. 586/1992 Sb.

$$zZD = DP - DV - ND - OP$$

kde zZD = základ daně ke zdanění, DP = daňově uznatelné příjmy, DV = daňově uznatelné výdaje, ND = nezdaniitelná část základu daně podle § 15 zákona č. 586/1992 Sb., OP = odčitatelné položky podle § 34 zákona č. 586/1992 Sb.

Sazba daně je určena zákonem o daních z příjmů, základem daně ke zdanění rozumím základ daně, tedy daňově uznatelné příjmy snížené o daňově uznatelné výdaje, od kterého ještě poplatník odečítá položky tvořící nezdaniitelnou část základu daně podle § 15 a odčitatelné položky podle § 34 zákona o daních z příjmů. Vypočtenou daň poplatník snižuje dále o slevy na dani a daňové zvýhodnění, které zákon o daních z příjmů uvádí v § 35, § 35a, § 35b, § 35ba a § 35c.

Vzhledem k tomu, že platby na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění mají v podstatě povahu daně z příjmů (výše pojistného je od nich do značné míry odvozena), zabývala jsem se i změnami v této oblasti. K výpočtu výše pojistného na sociální zabezpečení a všeobecné zdravotní pojištění jsem použila následující vzorce

$$VZ = 0,5 \cdot (DP - DV)$$

kde VZ = vyměřovací základ

$$PR_z = 0,135 \cdot VZ$$

kde PR_z = roční pojistné na všeobecné zdravotní pojištění

$$PR_d = 0,296 \cdot VZ$$

kde PR_d = roční pojistné na důchodové pojištění včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

4. Porovnání daně, pojistného a čistého příjmu jednotlivých příjmových skupin podnikatelů v roce 2007 a 2008

4.1 Analýza změn sazby daně z příjmů a výše slev na dani z příjmů

V roce 2007 rozlišoval zákon o daních z příjmů v § 16 čtyři příjmové skupiny podnikatelů podle výše základu daně sníženého o nezdanitelnou část základu daně a o odčitatelné položky od základu daně zaokrouhleného na celá sta korun dolů. Sazbou 12 % byl zdaněn základ daně do 121 200 Kč. Pokud se základ daně pohyboval v rozmezí 121 200 Kč – 218 400 Kč, daň byla stanovena ve výši 14 544 Kč a 19 % ze základu přesahujícího 121 200 Kč. V rozmezí od 218 400 Kč do 331 200 Kč byla daň 33 012 Kč a 25 % ze základu přesahujícího 218 400 Kč. Pokud základ daně přesahoval 331 200 Kč, stanovila se daň ve výši 61 212 Kč a k tomu 32 % ze základu přesahujícího 331 200 Kč.

Nezdanitelnou část základu daně podle § 15 zákona o daních z příjmů tvoří například dary poskytnuté obcím, krajům a organizacím vyjmenovaným v § 15 na účely rovněž v zákoně taxativně vyjmenované, pokud jejich úhrnná hodnota přesáhne 2 % ze základu daně anebo činí alespoň 1 000 Kč. Takto lze odečíst nejvýše 10 % ze základu daně. Dále se odečítají úroky zaplacené z úvěru ze stavebního spoření nebo hypotečního úvěru, který je využíván na financování bytových potřeb poplatníka. Od základu daně lze také odečíst úhrn příspěvků, který poplatník zaplatil na své penzijní připojištění se státním příspěvkem, snížený o 6 000 Kč, maximálně do výše 12 000 Kč. Dále lze odečíst pojistné na soukromé životní pojištění, pokud výplata pojistného plnění je sjednána až po 60 měsících od uzavření smlouvy a zároveň v roce, kdy se začne plnit dosáhne poplatník 60 let. Maximální částka, kterou je možné takto

uplatnit, je opět 12 000 Kč.

Do roku 2007 včetně byl stanoven minimální základ daně pro poplatníky, kteří měli příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, příjmy ze živnosti nebo příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů. Pro rok 2007 odpovídal výši 120 800 Kč; z této částky se odvedla daň, pokud souhrnné příjmy poplatníka nedosáhly úrovně minimálního základu daně. V zákoně o daních z příjmů (§ 7c) byly vyjmenovány případy, ve kterých se na poplatníka nevztahovala povinnost odvést daň alespoň z minimálního základu daně, například pokud poplatníkovi náležel rodičovský příspěvek, pokud se jednalo o první, druhý nebo poslední rok podnikání nebo pokud mu byla stanovena daň paušální částkou. Minimální základ daně nemohl být snížen o odečitatelné položky podle § 34 zákona č. 586/1992 Sb. Případná daňová ztráta, kterou podnikatel dosáhl ve zdaňovacím období, ve kterém byl stanoven minimální základ daně, mohla být uplatněna v následujících zdaňovacích obdobích.

Po vypočtení daně z příjmů poplatník odečítá slevy na dani a daňová zvýhodnění. Slevy na dani jsou vyjmenovány v § 35, § 35a, § 35b a § 35ba, daňové zvýhodnění v § 35c zákona o daních z příjmů. § 35 se zabývá slevami, které může poplatník uplatnit, pokud zaměstnává zdravotně postižené zaměstnance a dále slevami týkající se poplatníků, kteří museli podle zákona č. 215/2005 Sb., o registračních pokladnách (ve znění zákona č. 358/2005 Sb.), zahájit provoz registrační pokladny nebo technicky zhodnotit stávající pokladny. § 35a a § 35b se zabývá podmínkami pro uplatnění slevy na dani u poplatníka, kterému byl poskytnut příslib investiční pobídky. Při dodržení podmínek vyjmenovaných v tomto paragrafu a podmínek daných zákonem č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách, může poplatník – fyzická osoba uplatnit výši slevy ve výši vypočtené daňové povinnosti podle dílčího základu daně z podnikání. V § 35ba jsou uvedeny slevy, které může uplatnit každý poplatník na sebe a případně na vyživovaného manžela (manželku). Slevy se zdvojnásobují, pokud je poplatník nebo vyživovaný manžel (manželka) zdravotně postižený ve třetím stupni (průkaz ZTP/P).

Daňové zvýhodnění může uplatnit poplatník na vyživované děti, které s ním žijí

ve společné domácnosti. Zatímco slevu na dani může poplatník uplatnit do výše daňové povinnosti, v případě daňového zvýhodnění může poplatník uplatnit tzv. daňový bonus, na který má nárok v případě, že nárok na daňové zvýhodnění je vyšší než daňová povinnost. Aby mohl poplatník bonus uplatnit, musí ročně dosahovat výše minimálně 100 Kč, maximálně 30 000 Kč pro rok 2007, 52 200 Kč pro rok 2008. Kromě toho nesmí uplatňovat současně slevu na dani podle § 35a a § 35b, tedy z důvodu uplatnění investiční pobídky – jde však o málo praktické ustanovení pro investory – fyzické osoby, které obvykle neinvestují v řádu mnoha milionů⁴.

Slevy na dani, jejichž výše je v zákoně o daních z příjmů uvedena a které podnikatel - fyzická osoba obvykle uplatňuje, jsou uvedeny v tabulce 4-1. Stejně tak je tam uvedena výše daňových zvýhodnění v letech 2007 a 2008.

Tabulka 4.1-1: Vybrané slevy na dani z příjmů a daňová zvýhodnění v letech 2007 a 2008 v Kč (ročně)

	2007	2008
na zaměstnance se zdrav. postižením	18 000	18 000
na zaměstnance s těžším zdrav. postiž.	60 000	60 000
na poplatníka	7 200	24 840
na poplatníka ZTP/P	9 600	16 140
na vyživovaného manžela/ku	4 200	24 840
na vyživovaného manžela/ku ZTP/P	8 400	49 680
na plný invalidní důchod poplatníka	3 000	5 040
na částečný invalidní důchod poplatníka	1 500	2 520
na poplatníka, který studuje do 26 let	2 400	4 020
na vyživované dítě	6 000	10 680
na vyživované dítě ZTP/P	12 000	21 360

Sazba pojistného na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti byla v roce 2007 stanovena ve výši 29,6 % z vyměřovacího základu, pro nemocenské pojištění byla sazba 4,4 % ze základu. Výše sazby pojistného na veřejné zdravotní pojištění byla v roce 2007 13,5 % z vyměřovacího základu za rozhodné období.

V roce 2008 byla zavedena jednotná sazba daně ve výši 15 % ze základu daně. Ustanovení o minimálním základu daně byla zrušena. Sazby u pojistného na důchodové

pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, nemocenského pojištění a veřejného zdravotního pojištění se neměnily, měnila se výše minimálního i maximálního vyměřovacího základu.

V následujících výpočtech budu uvažovat poplatníka - podnikatele, který bude uplatňovat slevu na dani na sebe a dále zdravého nebo zdravotně postiženého manžela/ku, který/á žije s poplatníkem ve společné domácnosti a má příjem do 38 040 Kč, na plný nebo částečný invalidní důchod, případně na poplatníka, který se připravoval soustavně na budoucí povolání a bylo mu méně než 26 let, respektive 28 let v případě doktorandského studia, případně také uplatňoval daňové zvýhodnění na zdravé nebo zdravotně postižené dítě. Tyto slevy na dani byly totiž v roce 2007 a 2008 významně odlišné, a to zejména z toho důvodu, aby navýšení sazby daně z příjmů pro příjmovou skupinu s nejnižším základem daně nepřineslo reálné citelné navýšení daní.

Pokud tedy podnikatel spadal do první skupiny, kde byl základ daně nejnižší, platila pro něj v roce 2007 sazba daně z příjmů o 3 % nižší než v roce 2008. Vzhledem k více než trojnásobnému navýšení některých slev na dani ale skutečná daňová povinnost nebyla vyšší.

Této nejnižší příjmové skupiny se týká také zrušení minimálního základu daně. Pokud v roce 2007 nepřesáhl základ daně z příjmů hranici minimálního základu daně, musel poplatník stejně platit daň odpovídající jeho výši, tedy 12 % z 120 800 Kč. Pokud tedy základ daně činil v roce 2007 například 110 000 Kč, poplatník počítal daň z minimálního základu, v roce 2007 ve výši 14 496 Kč. Uplatňoval - li poplatník slevu pouze na sebe, tedy 7 200 Kč, daň z příjmů byla 7 296 Kč. V roce 2008 byla jeho daň z příjmů ze stejného základu 16 500 Kč, ale vzhledem k výši slevy na dani nemusel odvést nic. Pokud by měl dítě, které s ním žije ve společné domácnosti a je jím vyživované, v roce 2007 by uplatnil daňové zvýhodnění ve výši 6 000 Kč, celkově by tedy odvedl 1 296 Kč, v roce 2008 by dosáhl daňového bonusu ve výši 10 680 Kč.

Ostatní poplatníci, kteří svým základem daně spadali do nejnižší příjmové skupiny podle dělení v roce 2007, ale přesáhli minimální základ daně, také platili v roce

2007 daň z příjmů, zatímco v roce 2008 výše slevy na dani na poplatníka přesáhla částku 18 180 Kč, což je maximální možná daň z příjmů pro poplatníka z této příjmové skupiny a tedy poplatník neplatil daň z příjmů. Například základ daně ke zdanění (tedy po odečtení nezdanitelných a odčitatelných položek) 121 000 Kč zakládal povinnost odvést daň z příjmů ve výši 14 520 Kč, v roce 2008 pak 18 150 Kč. Hodnoty daně placené z tohoto základu daně v roce 2007 a 2008 v závislosti na tom, které slevy na dani poplatník uplatňoval, jsou uvedeny v tabulce 4.1-2. Sleva na dani na poplatníka je započtena v každém případě. V roce 2007 platila výjimka pro poplatníky, kteří pobírali starobní důchod z důchodového pojištění od začátku zdaňovacího období, a tento důchod přesáhl výši 38 040 Kč ročně - ti si nemohli odečíst slevu na poplatníka. V roce 2008 došlo ke zrušení tohoto odstavce.

Tabulka 4.1-2: skutečně placená daň z příjmů ze základu daně 121 000 Kč při uplatnění některých vybraných slev a zvýhodnění (v Kč)

uplatňovaná sleva	2007	2008
na poplatníka	7 320	0
na poplatníka ZTP/P	0	0
na vyživovaného manžela/ku	3 120	0
na vyživovaného manžela/ku ZTP/P	0	0
na plný invalidní důchod poplatníka	4 320	0
na částečný invalidní důchod poplatníka	5 820	0
na poplatníka, který studuje do 26 let	4 920	0
na vyživované dítě	1 320	bonus 10 680
na vyživované dítě ZTP/P	bonus 4 680	bonus 21 360

U druhé skupiny podnikatelů, jejíž základ daně se pohybuje v rozmezí od 121 200 Kč do 218 400 Kč, byla sazba daně z příjmů v roce 2007 stanovena jako 19 % ze základu daně přesahujícího 121 200 Kč, základ daně do 121 200 Kč byl nadále zdaněn 12 %. V roce 2008 se celá částka zdaňovala 15 %. Například poplatník se základem daně 121 900 Kč měl v roce 2007 daňovou povinnost 14 677 Kč, v roce 2008 pak 18 285 Kč při stejném základu daně. Tabulka placené daně v závislosti na slevách

na dani by byla podobná tabulce 4.1-2. Změna je v daném příkladě v řádu korun, protože v roce 2007 se zdaňuje 19 % pouze 700 Kč. Od základu daně ke zdanění ve výši 165 600 Kč poplatník už i v roce 2008 platí daň, pokud uplatňuje pouze slevu na sebe. Pokud by poplatník měl základ daně například 215 000 Kč, v roce 2007 by byla vypočtená daň 32 366 Kč, zatímco v roce 2008 by byla 32 250 Kč. V tabulce 4.1-3 jsou uvedeny hodnoty daně z příjmů, kterou poplatník platil v letech 2007 a 2008 ze základu 215 000 Kč v závislosti na uplatňovaných slevách na dani.

Tabulka 4.1-3: skutečně placená daň z příjmů ze základu daně 215 000 Kč při uplatnění některých vybraných slev a zvýhodnění (v Kč)

uplatňovaná sleva	2007	2008
na poplatníka	25 166	7 410
na poplatníka ZTP/P	15 566	0
na vyživovaného manžela/ku	20 966	0
na vyživovaného manžela/ku ZTP/P	16 766	0
na plný invalidní důchod poplatníka	22 166	2 370
na částečný invalidní důchod poplatníka	23 666	4 890
na poplatníka, který studuje do 26 let	22 766	3 390
na vyživované dítě	19 166	bonus 3 270
na vyživované dítě ZTP/P	13 166	bonus 13 950

Z tabulky 4.1-3 vyplývá, že změna výše slev na dani je pro tuto skupinu stále ještě poměrně významná. Na rozdíl od roku 2007 poplatník v roce 2008 stále ještě dosáhl na daňový bonus i na zdravé dítě.

Ve třetí příjmové skupině podnikatelů (podle dělení roku 2007) se základem daně od 218 400 Kč do 331 200 Kč je rozdíl výše daně v roce 2007 a roce 2008 ještě výraznější, vzhledem ke způsobu výpočtu daně v roce 2007, kdy se část základu nad 218 400 Kč danila 25% sazbou a k této části se přičítala částka 33 012 Kč (maximální částka daně pro předchozí příjmovou skupinu). Tabulka 4.1-4 uvádí výši daně, kterou platil poplatník se základem daně 301 000 Kč, opět při uplatnění různých slev na dani. Daň vypočtená podle § 16 by z tohoto základu vyšla v roce 2007 na

53 662 Kč, v roce 2008 jen 45 150 Kč.

Tabulka 4.1-4: skutečně placená daň z příjmů ze základu daně 301 000 Kč při uplatnění některých vybraných slev a zvýhodnění (v Kč)

uplatňovaná sleva	2007	2008
na poplatníka	46 462	20 310
na poplatníka ZTP/P	36 862	4 170
na vyživovaného manžela/ku	42 262	0
na vyživovaného manžela/ku ZTP/P	38 062	0
na plný invalidní důchod poplatníka	43 462	15 270
na částečný invalidní důchod poplatníka	44 962	17 790
na poplatníka, který studuje do 26 let	44 062	16 290
na vyživované dítě	40 642	9 630
na vyživované dítě ZTP/P	34 462	bonus 1050

Čtvrtá příjmová skupina, do které spadali podnikatelé se základem daně nad 331 200 Kč, byla zvýhodněna novelizací nejvíc. Pokud měl poplatník základ daně ke zdanění například 398 000 Kč, v roce 2007 byla výše jeho daně 82 588 Kč, ze stejného základu v roce 2008 byla daň jen 59 700 Kč.

Tabulka 4.1-5: skutečně placená daň z příjmů ze základu daně 398 000 Kč při uplatnění některých vybraných slev a zvýhodnění (v Kč)

uplatňovaná sleva	2007	2008
na poplatníka	75 388	34 860
na poplatníka ZTP/P	65 788	18 720
na vyživovaného manžela/ku	71 188	10 020
na vyživovaného manžela/ku ZTP/P	66 988	0
na plný invalidní důchod poplatníka	72 388	29 820
na částečný invalidní důchod poplatníka	73 888	32 340
na poplatníka, který studuje do 26 let	72 988	34 860
na vyživované dítě	69 388	24 180
na vyživované dítě ZTP/P	63 388	13 500

Z tabulky je patrné, že ve vybraném příkladě je rozdíl mezi placenou daní z příjmů v roce 2007 a 2008 více než dvojnásobný, což odpovídá změně sazby daně z příjmů mezi těmito roky. S rostoucím základem daně se snižuje vliv navýšení slev na dani, rozdíl v dani za rok 2007 a 2008 bude ale stále markantnější.

V následujících tabulkách je uvažována skutečně zaplacená daň od poplatníků, kteří patří také do poslední skupiny, ale jejich základy daně jsou vyšší. Pro lepší analýzu dopadu změn daně z příjmů budu uvažovat podnikatele se základem daně 1 000 000 Kč (tabulka 4.1-6), 2 000 000 Kč (tabulka 4.1-7), 5 000 000 Kč (tabulka 4.1-8) a 10 000 000 Kč (tabulka 4.1-9) v závislosti na tom, jaké slevy na dani uplatňovali. Daň z příjmů ze základu 1 000 000 Kč v roce 2007 nabyla výše 275 228 Kč, v roce 2008 150 000 Kč.

Tabulka 4.1-6: skutečně placená daň z příjmů ze základu daně 1 000 000 Kč při uplatnění některých vybraných slev a zvýhodnění (v Kč)

uplatňovaná sleva	2007	2008
na poplatníka	268 028	125 160
na poplatníka ZTP/P	258 428	109 020
na vyživovaného manžela/ku	263 828	100 320
na vyživovaného manžela/ku ZTP/P	259 628	75 480
na plný invalidní důchod poplatníka	265 028	120 120
na částečný invalidní důchod poplatníka	266 528	122 640
na poplatníka, který studuje do 26 let	265 628	121 140
na vyživované dítě	262 028	114 480
na vyživované dítě ZTP/P	256 028	103 800

Daň z příjmů ze základu 2 000 000 Kč v roce 2007 činila 595 228 Kč, zatímco v roce 2008 pouze 300 000 Kč.

Tabulka 4.1-7: skutečně placená daň z příjmů ze základu daně 2 000 000 Kč při uplatnění některých vybraných slev a zvýhodnění (v Kč)

uplatňovaná sleva	2007	2008
na poplatníka	588 028	275 160
na poplatníka ZTP/P	578 428	259 020
na vyživovaného manžela/ku	583 828	250 320
na vyživovaného manžela/ku ZTP/P	579 628	225 480
na plný invalidní důchod poplatníka	585 028	270 120
na částečný invalidní důchod poplatníka	586 528	272 640
na poplatníka, který studuje do 26 let	585 628	271 140
na vyživované dítě	582 028	264 480
na vyživované dítě ZTP/P	576 028	253 800

Při základu daně 5 000 000 Kč vypočetl podnikatel v roce 2007 daň z příjmů ve výši 1 555 228 Kč, zatímco v roce 2008 byla výše této daně 750 000 Kč.

Tabulka 4.1-8: skutečně placená daň z příjmů ze základu daně 5 000 000 Kč při uplatnění některých vybraných slev a zvýhodnění (v Kč)

uplatňovaná sleva	2007	2008
na poplatníka	1 548 028	725 160
na poplatníka ZTP/P	1 538 428	709 020
na vyživovaného manžela/ku	1 543 828	700 320
na vyživovaného manžela/ku ZTP/P	1 539 628	675 480
na plný invalidní důchod poplatníka	1 545 028	720 120
na částečný invalidní důchod poplatníka	1 546 528	722 640
na poplatníka, který studuje do 26 let	1 545 628	721 140
na vyživované dítě	1 542 028	714 480
na vyživované dítě ZTP/P	1 536 028	703 800

Daň z příjmů ze základu 10 000 000 Kč v roce 2007 činila 3 155 228 Kč, v roce 2008 pak při stejném základu poplatník vypočetl daň ve výši 1 500 000 Kč.

Tabulka 4.1-9: skutečně placená daň z příjmů ze základu daně 10 000 000 Kč při uplatnění některých vybraných slev a zvýhodnění (v Kč)

uplatňovaná sleva	2007	2008
na poplatníka	3 148 028	1 475 160
na poplatníka ZTP/P	3 138 428	1 459 020
na vyživovaného manžela/ku	3 143 828	1 450 320
na vyživovaného manžela/ku ZTP/P	3 139 628	1 425 480
na plný invalidní důchod poplatníka	3 145 028	1 470 120
na částečný invalidní důchod poplatníka	3 146 528	1 472 640
na poplatníka, který studuje do 26 let	3 145 628	1 471 140
na vyživované dítě	3 142 028	1 464 480
na vyživované dítě ZTP/P	3 136 028	1 453 800

Z výše uvedených příkladů je zřejmé, že rozdíl daný zvýšením slevy na dani je v poslední příjmové skupině podnikatelů zanedbatelný, vliv hraje zejména snížení daňové sazby přibližně na polovinu.

4.2. Analýza změn v oblasti sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění

V oblasti sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění se neměnily sazby pojistného. Měnila se výše minimálních měsíčních záloh a nově byl zaveden maximální vyměřovací základ ve výši 48násobku průměrné mzdy (§ 15a zákona č. 589/1992 Sb. a odstavec 15 § 3 zákona č. 592/1992 Sb.).

Jak již bylo uvedeno v kapitole 2.2, v případě sociálního zabezpečení hraje významnou roli, jestli je podnikatel osobou, která vykonává hlavní nebo vedlejší výdělečnou činnost (dále jen OSVČ hlavní respektive vedlejší). Tyto skupiny mají totiž

rozdílné podmínky pro účast na důchodovém pojištění a mají rozdílnou výši minimálního měsíčního i ročního vyměřovacího základu. OSVČ je považována za hlavní, pokud nedoloží důvody a neprojeví vůli být OSVČ vedlejší. Důvody pro OSVČ vedlejší jsou uvedeny v kapitole 2.2 této práce. Důvody, pro které je podnikatel považován za OSVČ vedlejší musí trvat vždy celý měsíc, pokud trvají jen část měsíce, je v tomto měsíci považován za OSVČ hlavní.

OSVČ hlavní je povinna se účastnit důchodového pojištění vždy, OSVČ vedlejší je účastna důchodového pojištění, pokud rozdíl mezi jejími příjmy a výdaji dosáhl výše 48 334 Kč při podnikání ve všech dvanácti měsících v roce 2007, respektive 51 744 Kč v roce 2008. Pokud OSVČ nepodnikala ve všech dvanácti měsících, hraniční částka se snižuje poměrně o násobek své dvanáctiny.

Pojistné na důchodové pojištění včetně příspěvku na státní politiku zaměstnanosti činilo v letech 2007 i 2008 29,6 % z vyměřovacího základu. OSVČ si určila měsíční vyměřovací základ, roční vyměřovací základ nesměl být nižší než 50 % rozdílu mezi příjmy a výdaji vynaloženými na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Současně od roku 2004 nesmí být nižší než úhrn minimálních měsíčních vyměřovacích základů platných pro daný rok. Tyto úhrny minimálních základů platné pro roky 2007 a 2008 jsou uvedeny v tabulce 4.2-1.

Tabulka 4.2-1: minimální měsíční vyměřovací základ v Kč v letech 2007 a 2008

	2007	2008
OSVČ hlavní	5 035	5 390
OSVČ vedlejší	2 014	2 156

Pro měsíční vyměřovací základ nebyla stanovena maximální hranice, pro roční vyměřovací základ byla v roce 2007 horní hranice 486 000 Kč, pokud vykonávala OSVČ činnost po celý rok. Jinak se toto maximum opět příslušně krátilo za měsíce, kdy nebyla činnost vykonávána. V roce 2008 bylo maximum rovno 48násobku průměrné

měsíční mzdy, pro tento rok tedy 1 034 880 Kč.

Na následujícím příkladě jsou vidět hlavní změny v důchodovém pojištění v letech 2007 a 2008. Uvažujme 3 poplatníky, OSVČ hlavní, kteří podnikali v letech 2007 a 2008 ve všech měsících a jejichž rozdíly mezi příjmy a výdaji činí 1 200 000 Kč, 126 000 Kč a ztrátu 120 000 Kč. Následující tabulky 4.2-2 a 4.2-3 zachycují jejich roční vyměřovací základy podle legislativy roku 2007 a 2008. Vypočteným vyměřovacím základem rozumím 50 % rozdílu mezi příjmy a výdaji, minimálním/maximálním vyměřovacím základem rozumím dolní/horní hranici pro vyměřovací základ v příslušné skupině a určeným vyměřovacím základem rozumím základ, který si OSVČ může určit v souladu s § 5a zákona č. 589/1992 Sb.

Tabulka 4.2-2: Příklad ročních vyměřovacích základů pro pojistné na sociální zabezpečení v roce 2007 v Kč

		rozdíl mezi příjmy a výdaji		
		1 200 000	126 000	-120 000
roční vyměřovací základ	vypočtený	600 000	63 000	0
	minimální/maximální	486 000	63 000	60 420
	určený	486 000	63 000 – 486 000	60 420 – 486 000

Tabulka 4.2-3: Příklad ročních vyměřovacích základů v roce 2008 v Kč

		rozdíl mezi příjmy a výdaji		
		1 200 000	126 000	-120 000
roční vyměřovací základ	vypočtený	600 000	63 000	0
	minimální/maximální	600 000	64 680	64 680
	určený	600 000 – - 1 034 880	64 680 – - 1 034 880	64 680 – - 1 034 880

Zálohy pojistného na důchodové pojištění se stanovily jako 29,6 % měsíčního vyměřovacího základu. OSVČ hlavní je povinna platit zálohy vždy, OSVČ vedlejší pouze pokud její příjem v předchozím roce dosáhl hraniční částky. Zálohy se platí od měsíce, v němž byl podán Přehled o příjmech a výdajích do měsíce před podáním

Přehledu o příjmech a výdajích v následujícím roce.

Nemocenské pojištění OSVČ je dobrovolné, vzniká dnem, kdy se k němu OSVČ přihlásila a výše pojistného se v roce 2007 i v roce 2008 vypočítala jako 4,4 % z měsíčního vyměřovacího základu.

Pojistné na veřejné zdravotní pojištění se platilo v roce 2007 i 2008 ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu, který se stanovil stejně jako v případě vyměřovacího základu pro pojistné na důchodové pojištění. Tabulka 4.2-4 uvádí přehled minimálních a maximálních záloh pojistného v letech 2007 a 2008.

Tabulka 4.2-4: minimální a maximální zálohy pojistného na veř. zdrav. pojištění v letech 2007 a 2008 v Kč

	2007	2008
minimální záloha	1 360	5 468
maximální záloha	1 456	11 643

Alespoň minimální výši zálohy je OSVČ povinna platit v roce zahájení činnosti. V dalších letech podnikání pak platí zálohy vypočítané a uvedené v Přehledu o příjmech a výdajích, který má povinnost odevzdávat.

4.3 Analýza ostatních změn daně z příjmů

Kromě sjednocení sazby daně z příjmů pro fyzické osoby ve výši 15 % obsahuje novela 244 změn, z nichž velká část souvisí zejména se zavedením jednotné sazby. Mohl být například zrušen samostatný základ daně, bylo zrušeno společné zdanění manželů atd.

Mezi další podstatné změny patří vyloučení pojistného na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění z daňových výdajů a to i pro podnikatele, kteří uplatňují výdaje

paušální částkou. To se týká pojistného uhrazeného počínaje 1. lednem 2008. V souvislosti s tím ani vrácený přeplatek pojistného nebyl poprvé za rok 2008 zdanitelným příjmem⁶. V případě, že je podnikatel zaměstnavatelem, pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, které odvádí za své zaměstnance, je nadále daňově uznatelným výdajem.

Uvažme tedy znovu poplatníky z kapitoly 4.1 s různou výší základu daně z příjmů. Následující tabulka shrnuje přehled o jejich daních z příjmů v letech 2007 a 2008, vždy při stejných příjmech a výdajích v obou letech, ovšem s navýšeným základem daně o platby pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění. U každého poplatníka budu uvažovat, že uplatňuje pouze slevu na sebe. Daň za rok 2008 je počítaná ze základu daně pro rok 2008 zaokrouhleného na celá sta dolů. Všichni poplatníci jsou OSVČ hlavní.

Tabulka 4.3-1: Porovnání výše daně z příjmů pro poplatníky s různými základy daně s ohledem na vyloučení pojistného na soc.zabezpečení a zdrav. pojištění z daňově uznatelných výdajů – rok 2007 a 2008 (v Kč)

základ daně 2007	pojistné placené 2008	základ daně 2008	vypočtená 2007	2008	daň 2008	daň k placení 2007
110 000	36 610	146 610	14 496	21 990	7 296	0
121 000	36 610	157 610	14 520	23 640	7 320	0
215 000	49 284	264 284	32 366	39 630	25 166	14 790
301 000	64 866	365 866	53 662	54 870	46 462	30 030
398 000	85 769	483 769	82 588	72 555	75 388	47 715
1 000 000	215 500	1 215 500	275 228	182 325	268 028	157 485
2 000 000	431 000	2 431 000	595 228	364 650	588 028	339 810
5 000 000	446 034	5 446 034	1 555 228	816 900	1 548 028	792 060
10 000 000	446 034	10 446 034	3 155 228	1 566 900	3 148 028	1 542 060

Z tabulky vyplývá, že ačkoli se díky výše zmiňované úpravě zvýšil základ daně, poplatníci platili podstatně méně v roce 2008.

O další významné změně, zrušení minimálního základu daně, jsem se zmiňovala

v kapitole 4.1. Tato změna by nepochybně přinesla podnikatelům z první příjmové skupiny (v rámci rozdělení z roku 2007) relativně velké zvýšení čistého příjmu, protože průměrné čisté měsíční příjmy poplatníků, kterých se minimální základ týkal, se pohybovaly do 10 000 Kč. V souvislosti se zvýšením slevy na poplatníka nyní tito poplatníci neodvádí daň z příjmů.

Další významnou změnou je zrušení limitu pro osobní automobily, které byly koupené nebo pořízené formou finančního leasingu – limit v roce 2007 byl 1 500 000 Kč. Od roku 2008 se odpisová doba osobního automobilu prodlužuje na 5 let. Nově zákon stanoví dobu trvání finančního leasingu shodnou se stanovenou minimální dobou odpisování movitého majetku (podle odpisových skupin). U nemovitostí byla prodloužena minimální doba trvání finančního leasingu z 8 na 30 let. Dodržení této doby je podmínkou pro zahrnutí nájemného z finančního leasingu do uznatelných nákladů.

Ostatní významné změny jsou uvedené v kapitole 2.3. Novelou byly upraveny daňově uznatelné výdaje - například uznání ztráty při doložené likvidaci neprodejných zásob. Naopak byly vyjmuty jako uznatelné výdaje, například na dopravu zaměstnanců do a ze zaměstnání, ovšem pokud jsou součástí pracovní nebo kolektivní smlouvy, uznatelným výdajem zůstávají. Tyto a další změny samozřejmě mají vliv na čistý příjem podnikatele, ovšem vzhledem k jejich individuálnosti je podrobněji neanalyzuji.

4.4. Přehled dopadu změn daně z příjmů

Nejvýznamnější změnou zavedenou novelou č. 261/2007 Sb. je zejména zavedení rovné daně pro fyzické osoby. Sazba daně byla nově nastavena ve výši 15 % ze základu daně z příjmů. V České republice byla do roku 2007 včetně zdaněna většina příjmů progresivně. Sazby daně byly nastaveny ve výši 12 %, 19 %, 25 % a 32 %. Je tedy patrné, že nová sazba daně je vyšší než nejnižší sazba platná do roku 2007, která

platila pro poplatníky s příjmy z nejnižší příjmové skupiny.

Kromě změny sazby daně ale novela upravila i slevy na dani, které se odečítají až od vypočítané daně. Výše těchto slev několikanásobně vzrostla. Díky tomu ani poplatníci z první příjmové skupiny se základem daně do 121 200 Kč neplatili vyšší daň z příjmů navzdory vyšší sazbě.

Základní sleva na dani na poplatníka, kterou nově od roku 2008 může uplatnit každý poplatník včetně těch, kteří pobírají starobní důchod bez ohledu na jeho výši, se zvýšila o 17 640 Kč. Výše slevy v roce 2008 (24 840 Kč) umožňovala poplatníkům se základem daně do 165 600 Kč neplatit daň z příjmů, protože daň z příjmů vypočtená jako 15 % ze základu nepřesahuje tuto slevu na poplatníka. Došlo ovšem k poměrně významnému omezení na straně daňově uznatelných výdajů, kdy povinné platby pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění nejsou nadále uznatelným výdajem. Navýšení slevy na poplatníka tedy většinou kompenzuje i tuto změnu, která je platná pro všechny fyzické osoby, ať už zaměstnance nebo podnikatele.

V rámci druhé příjmové skupiny stále ještě skutečná sazba daně z příjmu nebyla ve všech případech vyšší než 15 % - do roku 2007 se pouze část příjmu, která přesahovala 121 200 Kč, danila sazbou 19 %, část do 121 200 Kč se zdaňovala nejnižší sazbou. Hranicí, kdy skutečná sazba daně přesáhla 15 %, byl základ daně ve výši 212 100 Kč. Nicméně, jak již bylo zmíněno výše, navýšení slev na dani v roce 2008 plně kompenzovalo reálně vyšší daňovou sazbu pro poplatníky se základem daně do této hraniční částky.

V oblasti sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění se významně navýšila maximální hranice vyměřovacího základu, ze 486 000 Kč na 1 034 880 Kč. Podnikatelé, jejichž vyměřovací základ se pohyboval v rozmezí 486 000 Kč – 1 034 880 Kč (tedy základ daně 972 000 Kč – 2 069 760 Kč), museli v roce 2008 odvést pojistné z tohoto svého základu, nikoli ze 486 000 Kč, jak tomu bylo v roce 2007. Vzhledem k tomu, že pojistné tvořilo v součtu 43,1 %, jednalo se o poměrně výrazné navýšení, i s ohledem na to, že zaplacené pojistné se nedalo v roce 2008 již odečíst jako daňově uznatelný

výdaj. Pro poplatníka, který měl vyměřovací základ na horní hranici, to představovalo navýšení plateb o 236 568 Kč, celkově zaplatil na pojistném 446 034 Kč. Nově bylo zavedeno tzv. stropování pojistného. To uplatnil podnikatel, který byl v roce 2008 také zaměstnancem a součet vyměřovacího základu zaměstnance a vyměřovacího základu OSVČ přesáhl 1 034 880 Kč. V tom případě se snížil o přesahující částku nejprve vyměřovací základ OSVČ, byla-li částka vyšší než vyměřovací základ OSVČ, snížil se o zbytek přesahující částky vyměřovací základ zaměstnance. Pokud podnikatel doložil, že v zaměstnání již dosáhl maximální vyměřovací základ, nemusel od měsíce, kdy toho bylo dosaženo platit dále zálohy za příslušný rok.

V tabulkách 4.4-1 a 4.4-2 je porovnání relativní výše daně z příjmů v letech 2007 a 2008, tedy kolik procent představovala výše daně z příjmů a výše celkového zdanění (včetně povinných plateb pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění) vzhledem k základu daně. Uvažuji opět poplatníky s výší základu daně z kapitoly 4.1 respektive 4.3, daní z příjmů rozumím v tomto případě už daň po odečtení základní slevy na poplatníka.

Tabulka 4.4-1: relativní výše zaplacené daně a celkového zdanění v roce 2007 v procentech

Základ daně 2007 (Kč)	Daň z příjmu 2007 (Kč)	Relativní podíl daně	Celkové zdanění (Kč)	Relativní podíl celk. zdanění
110 000	7 296	6,63	41 495	37,72
121 000	7 320	6,05	41 542	34,33
215 000	25 166	11,71	73 300	34,09
301 000	46 462	15,44	111 328	36,99
398 000	75 388	18,94	161 157	40,49
1 000 000	268 028	26,80	477 494	47,75
2 000 000	588 028	29,40	797 494	39,87
5 000 000	1 548 028	30,96	1 757 494	35,15
10 000 000	3 148 028	31,48	3 357 494	33,57

Tabulka 4.4-2: relativní výše zaplacené daně a celkového zdanění v roce 2008 v procentech

Základ daně 2008 (Kč)	Daň z příjmu 2008 (Kč)	Relativní podíl daně	Celkové zdanění (Kč)	Relativní podíl celk. zdanění
146 610	0	-	39 163	26,71
157 610	0	-	40 791	25,88
264 284	14 790	5,60	71 744	27,15
365 866	30 030	8,21	108 875	29,76
483 769	47 715	9,86	151 968	31,41
1 215 500	157 485	12,96	419 426	34,51
2 431 000	339 810	13,98	785 844	32,33
5 446 034	792 060	14,54	1 238 094	22,73
10 446 034	1 542 060	14,76	1 988 094	19,00

Ačkoliv základy daně nejsou na první pohled stejné, uvažují, že poplatníci měli v obou letech stejné daňově uznatelné příjmy, výdaje i nezdanitelný základ daně podle § 15, případně stejné odčitatelné položky podle § 34, ovšem v roce 2008 nemohli odečíst náklady na platby pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění – o ty je základ daně z příjmů v roce 2008 zvýšený.

Relativní celkové zdanění příjmů klesalo ve všech uvažovaných případech, což je dáno výše zmíněným navýšením základu daně v roce 2008 oproti předcházejícímu roku, v absolutních hodnotách zaplatili někteří poplatníci víc v roce 2008. Podnikatelé, kteří měli základ daně v roce 2008 kolem 2 069 760 Kč, tedy vyměřovací základ pro pojistné se pohyboval kolem maximální hranice, odvedli v roce 2008 více peněz. V tomto případě se projevilo markantní navýšení maximálního vyměřovacího základu pro zdravotní a sociální pojištění a poplatníci odvedli řádově o desítky tisíc korun více (v případě základu 2 069 760 Kč v roce 2008 o 54 571 Kč více).

5. Závěr

Ve své práci jsem se zabývala dopadem změn daně z příjmů na fyzické osoby – podnikatele. V rámci rozsáhlé novelizace zákona o daních z příjmů, která byla obsažena v zákoně č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, byla v České republice zavedena rovná daň pro fyzické osoby. Sazba daně z příjmů byla nově stanovena ve výši 15 % s tím, že se počítalo s jejím postupným snižováním a v souvislosti s tím i s postupným snižováním slev na dani, které byly novelou také výrazně zvýšeny. Současně se slevami na dani bylo zvýšeno daňové zvýhodnění, které se týká poplatníků vyživujících dítě žijící s nimi ve společné domácnosti.

Ačkoliv nejnižší sazba progresivního zdanění, kterým byla do roku 2007 zdaňována většina příjmů v České republice, byla o 3 % nižší než nová sazba, nezvýšila se daň z příjmů ani poplatníkům z nejnižší příjmové skupiny díky vysokému navýšení slev na dani. Naopak, pokud základ daně nepřesahoval částku 165 600 Kč, daň z příjmů byla nižší než výše slevy na dani na poplatníka a tedy poplatník nemusel platit daň z příjmů.

Další významnou změnou mající vliv na základ daně bylo vyloučení pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění z daňově uznatelných výdajů. Ačkoli toto ustanovení navyšuje základ daně oproti roku 2007, kdy tyto výdaje mohl poplatník odečíst, výše slevy na dani spolu se změnou sazby navýšení zcela vykompenzují a daň z příjmu v roce 2008 zůstává nižší pro všechny příjmové skupiny poplatníků (uvažujeme – li rozdělení podle výše základů daně v roce 2007).

Od roku 2008 byl také zrušen minimální základ daně, který by ovšem díky zvýšení slevy na dani na poplatníka neměl význam. Stejně tak byla zrušena řada ustanovení, která souvisela s různými sazbami daně z příjmů a po zavedení jednotné sazby ztratila smysl.

V oblasti sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění byl výrazně zvýšen maximální vyměřovací základ, ze 486 000 Kč v roce 2007 na 1 034 880 Kč v roce 2008. To přineslo povinnost platit vyšší pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, tato změna se týkala poplatníků se základem daně od 972 000 Kč. Sazby pojistného zůstaly stejné. Měnila se výše minimálních vyměřovacích základů a také částka dosažených příjmů (snížených o výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů), která zakládá povinnost pro OSVČ vedlejší účastnit se povinně důchodového pojištění.

S rostoucím základem daně roste úspora, kterou změny v zákoně o daních z příjmů přinesly, což zůstává terčem kritiky. Relativní celkové odvody, tedy včetně plateb pojistného na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, vztažené k základu daně z příjmů, klesly u poplatníků s vysokým základem daně přibližně o 13 %. V absolutních částkách celkového zdanění ale zaplatila v roce 2008 více skupina podnikatelů, která měla základy daně okolo 2 000 000 Kč (podle roku 2008, tedy základ daně navýšený o platby na sociální pojištění). V relativním porovnání ale i tito podnikatelé zaplatili méně procent ze základu, díky navýšení základu o pojistné.

Úpravy zákona o daních z příjmů vycházely z novely č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Tato novela přinesla poměrně výrazné úspory podnikatelům, zejména těm, jejichž základ daně byl relativně vysoký. Je tedy otázkou, nakolik se podařilo touto novelou stabilizovat veřejné rozpočty.

6. Summary

The bachelor thesis analyses the impact of the changes of personal income tax, including the changes in social security and health care insurance, valid from the 1st January 2008 and concerning entrepreneurs.

Within the frame of amending an income tax law (Act No. 261/2007 Coll., on stabilization of public budget), in the Czech Republic it was introduced equal personal income tax. The rate of income tax was newly quoted to the amount of 15%. The lowest rate in the frame of progressive taxation in the year 2007 was the amount of 12%. Act No. 261/2007 Coll. raised also the bonification, it means that not even the entrepreneurs with the lowest tax base did not pay higher tax in 2008. Next important change, that influenced the tax base, was exclusion of pension insurance premiums and the contribution to the state employment policy and health care insurance from the tax deductible expenses.

The main change in the pension insurance and health care insurance is an outstanding increase of the maximum assessment base of which the size of insurance is calculated. The maximum assessment base was 486,000 CZK in the year 2007, this amount increased to 1,034,880 CZK in the year 2008. The rate of insurance, i.e. 13,5 % of assessment base of health care insurance and 29,6 % of assessment base of social security insurance did not change. The only item that changed is the amount of insurance minimum payment. This amount has to be paid even by entrepreneurs who according to their assessment base should have paid lower insurance.

Relative total taxation (i.e. amount paid of income tax, health care insurance and pension insurance premiums and the contribution to the state employment policy) referring to the tax base in 2008, decreased in all categories of entrepreneurs, regardless the amount of their tax base. Nevertheless, it is necessary to take into account that the tax base had already risen because the cost of mandatory insurance could not be deducted from it. Total taxation was higher by the entrepreneurs whose tax base was

about two million crowns. The rise of tax base concerning this category is caused by changes in the social insurance. The aim of Act No. 261/2007 Coll. was to optimize incomes of public budget. Nevertheless, it brings important savings to the entrepreneurs whose tax base is high. Consequently a question arises: to what extend did this act succeed in stabilization of public budget.

7. Citovaná a použitá literatura

1. Trnková, Ludmila; Ženíšková, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných podle právního stavu k 1.1.2008*. 12. aktualiz. vydání. Olomouc: Anag, 2007. 183 s. ISBN 978-80-7263-426-2
2. ČSSZ : *Osoby samostatně výdělečně činné* [online]. 2010 [cit. 2010-04-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.cssz.cz>>.
3. PELECH, Petr; PELC, Vladimír. *Daně z příjmů s komentářem*. 9. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2008. 901 s. ISBN 978-80-7263-471-2.
4. PELECH, Petr; PELC, Vladimír. *Daně z příjmů s komentářem*. 8. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2007. 959 s. ISBN 978-80-7263-399-9.
5. *IHNed.cz* [online]. 31.7.2009 [cit. 2010-04-14]. Topolánek a krize uzdravují. Dostupné z WWW: <http://vyhledavani.ihned.cz/109-37952400-on-nemocensk%E1-M00000_d-f3>.
6. SEDLÁKOVÁ, Eva. Novela zákona o daních z příjmů č. 261/2007 Sb.. *Poradce*. 2008, 5, s. 165-211. ISSN 1211-2437.
7. zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění platném v roce 2007
8. zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění platném v roce 2008
9. zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve znění platném v roce 2007
10. zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve znění platném v roce 2008
11. zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění platném v roce 2007
12. zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění platném v roce 2008
13. zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění ve znění platném v roce 2007
14. zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění ve znění platném v roce 2008

